

Ve společnosti založené na respektování principů právního státu je advokátní profese vyhrazena důležitá role. Svobodu společnosti nelze kromě jiných atributů zaručit bez nezávislých advokátů, bez kterých nemohou existovat ani nezávislí a nestranní soudci. Advokáti by měli být ochránci občanských práv, jejich profese je jedním ze základních pilířů výkonu práva a spravedlnosti. Společnost může mít naprostou důvěru v soudní rozhodnutí jen v případě, že každá ze stran sporu má před soudem rovné zastoupení. Současný stav úpravy advokacie je výsledkem dlouhodobého vývoje právní úpravy, který jsem se snažila v této práci postihnout, a to zejména vývoj výkonu advokacie v období od vydání Provizorního advokátního řádu z roku 1849 do současnosti.

Zkoumat dějiny advokacie v českých zemích a to jak v rovině obecné, tak se zaměřením na některé její aspekty (vývoj úpravy advokacie v právním řádu, vývoj samosprávy advokacie, vývoj advokátního tarifu atd.) je problematické zejména z důvodu nedostatečného množství pramenů, ze kterých by bylo možno při takovém zkoumání čerpat. Některá období dějin české advokacie byla do současnosti právními historiky zcela opomíjena, pro výzkum některých období jsou prameny velice kusé nebo lze pracovat jen s několika málo prameny.

O postavení advokacie, advokátů a jejich úloze ve společnosti v minulosti existovalo donedávna jen obecné povědomí. Pro starší období (tj. pro období od 13. století do konce 18. století) je k dispozici jako jeden z mála ucelených pramenů spis Dr. Evžena Tarabrina z roku 1936¹. Poměrnou skromnost předpisů o advokacii z období staročeského zemského i městského práva vysvětluje i nedostatek nuceného zastoupení osob k tomu určených před soudy.

Rozbor postavení advokacie a právních norem upravujících výkon advokacie v dějinách české společnosti a českého právnictví se neobejde bez využití dobových právních předpisů, jako velmi důležitého historického pramene. Pro poznání historie advokátského povolání v období středověku jsou pro nás významným pramenem středověké listiny, v pozdějším období jsou to kromě dobových právních předpisů, také rozhodnutí orgánů advokátní komory, jako stavovské instituce sdružující advokáty, a dále specializované právnícké časopisy. V období let 1948 – 1989 nebylo totalitním systémem podporováno zkoumání historie advokacie. O

¹ Tarabrin E.: Nástin vývoje advokacie v zemích koruny české (XIII. – XVIII. stol.), 1936, Praha, Jednota advokátů československých

advokacii z doby předúnorové bylo možno se dozvědět jen z několika málo pramenů a jejich interpretace a rozbor nebyl žádoucí.

Ve své rigorózní práci s názvem "Výkon advokacie v Českých zemích od vydání Provizorního advokátního řádu z roku 1849 do současnosti" se zabývám vývojem advokacie v období od roku 1849 do současnosti. Toto období nelze zkoumat bez alespoň rámcového výkladu o vývoji dějin advokátního stavu v obdobích předcházejících, kterým je věnována část I. rigorózní práce. Část II. se věnuje období od roku 1849 až 1918 a část III. zahrnuje období let 1918 až 1948. V části IV. je zmapován vývoj období více než čtyřicetiletého nedemokratického vývoje v letech 1948 až 1989. V poslední, V. části, se zabývám vývojem advokacie na našem území po roce 1989 do současnosti.

Důvodem, který mne vedl ke zvolení výše uvedeného téma rigorózní práce byla především snaha o zmapování vývoje advokátního stavu v českých zemích od poloviny 19. století do současnosti. Vývoje, který je důležitým zdrojem informací pro pochopení souvislostí současného stavu úpravy advokacie v českém právním řádu a z kterého je možno čerpat poznatky pro další vývoj právní úpravy.

Ke vzniku práce je třeba ještě poznamenat, že tam, kde není – především z technických důvodů – zvláštní upozornění na pramen, resp. literaturu, opírají se údaje nejčastěji o Ottův naučný slovník (1888), Navrátilův Almanach československých právníků (1930) a Antologii české právní vědy (1993). Odkazovat na literaturu v případě obecných otázek a souvislostí obecných právních dějin a podat její úplný výčet v rámci této práce není možné. Prameny k jednotlivým částem a kapitolám jsou řazeny v závěru práce (viz. Seznam použitých pramenů).